

Araling Panlipunan

Ikaapat na Markahan - Modyul 6 Mga Kontemporaryong Isyu ng Lipunan

Araling Panlipunan – Ikaanim na Baitang

Alternative Delivery Mode

Ikaapat na Markahan – Module 6: Mga Kontemporaryong Isyu ng Lipunan

First Edition, 2020

Isinasaad ng Batas Pambansa Bilang 8293, Seksyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anomang akda ng Pamahalaan ng Pilipinas. Gayon pa man, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o brand name, tatak o trademark, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa modyul na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anomang gamit maliban sa modyul na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anomang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anomang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon

Secretary: Leonor Magtolis Briones

Undersecretary: Diosdado M. San Antonio

Mga Bumuo ng Modyul			
Manunulat:	Jozel G. Monotilla		
Mga Tagaguhit:	Jennelyn A. Magbanua		
Grapikong Taga Disenyo:	Joeval P. Romelo	Mayo P. Villamor	
Mga naglapat:	Ma. Analyn T. Villamor	Bella P. Balandra	
	Analee B. Alingco	Mayo P. Villamor	Katherine Obrero Cordora
Mga Tagasuri at Editor:	Jordan T. Beleganio	Joy B. Fernandez	
	Rizza Mae E. Flores	Ryan Alvarez	
Mga Tagapangasiwa:	Ma. Gemma M. Ledesma	Josilyn S. Solana	
	Elena P. Gonzaga	Arlene G. Bermejo	
	Jerry A. Oquendo	Nenita P. Gamao	
	Donald T. Genine	Jordan T. Beleganio	
	Marlon C. Dublin	Mayo P. Villamor	
		Analee B. Alingco	

Printed in the Philippines by _____

Department of Education – Region VI- Western Visayas

Office Address: Schools Division of Sagay City
Quezon St., Brgy Poblacion 1, Sagay City, Neg. Occ, 6122

Telefax: (034) 488-0415; 488-0416

E-mail Address: sagay.city001@deped.gov.ph

6

Araling Panlipunan

Ikaapat na Markahan – Modyul 6
Mga Kontemporaryong Isyu
ng Lipunan

Paunang Salita

Ang Self-Learning Module o SLM na ito ay maingat na inihanda para sa ating mag-aaral sa kanilang pag-aaral sa tahanan. Binubuo ito ng iba't ibang bahagi na gagabay sa kanila upang maunawaan ang bawat aralin at malinang ang mga kasanayang itinakda ng kurikulum.

Ang modyul na ito ay may inilaang Gabay sa Guro/Tagapagdaloy na naglalaman ng mga paalala, pantulong o estratehiyang magagamit ng mga magulang o kung sinumang gagabay at tutulong sa pag-aaral ng mga mag-aaral sa kani-kanilang tahanan.

Ito ay may kalakip na paunang pagsusulit upang masukat ang nalalaman ng mag-aaral na may kinalaman sa inihandang aralin. Ito ang magsasabi kung kailangan niya ng ibayong tulong mula sa tagapagdaloy o sa guro. Mayroon ding pagsusulit sa bawat pagtatapos ng aralin upang masukat naman ang natutuhan. May susi ng pagwawasto upang makita kung tama o mali ang mga sagot sa bawat gawain at pagsusulit. Inaasahan namin na magiging matapat ang bawat isa sa paggamit nito.

Pinapaalalahanan din ang mga mag-aaral na ingatan ang SLM na ito upang magamit pa ng ibang mangangailangan. Huwag susulatan o mamarkahan ang anumang bahagi ng modyul. Gumamit lamang ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.

Hinihikayat ang mga mag-aaral na makipag-ugnayan agad sa kanilang guro kung sila ay makararanas ng suliranin sa pag-unawa sa mga aralin at paggamit ng SLM na ito.

Sa pamamagitan ng modyul na ito at sa tulong ng ating mga tagapagdaloy, umaasa kami na matututo ang ating mag-aaral kahit wala sila sa paaralan.

Alamin

Ang isyung panlipunan ay mga mahahalagang pangyayari o kaganapan sa loob ng bansa na may malawakang epekto sa iba't ibang sektor ng lipunan na kinabibilangan ng pamilya, simbahan, pamahalaan, paaralan at ekonomiya.

Sa aralin na ito tatalakayin natin ang iba't-ibang kontemporaryong isyu ng lipunan na kinakaharap ng ating bansa sa kasalukuyan. Inaasahang masusuri ng mga mag-aaral ang iba't-ibang kategorya ng bawat kontemporaryong isyu ng ating lipunan.

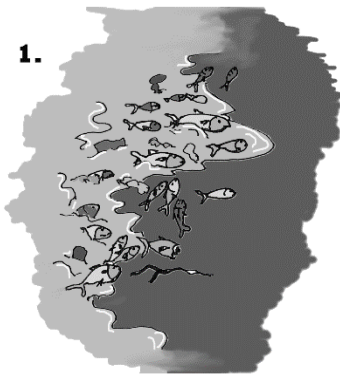
- A.** Pampulitika (Hal. Usaping pangteritoryo sa West Philippine Sea, korapsyon, atbp.)
- B.** Pangkabuhayan (hal. Open trade, globalisasyon, atbp.)
- C.** Panlipunan (hal. OFW, gender, drug, child abuse, atbp.)
- D.** Pangkapaligiran (climate change, atbp.)

Subukin

Panuto: Tingnan ang mga larawan sa ibaba. Lagyan ng tsek (/) ang mga larawan na sa tingin mo ay nakakahadlang sa pag unlad ng ating bansa at ekis (X) kung hindi. Ipaliwanag ang napiling sagot sa sagutang papel.

1.

2.

3.

4.

5.

Ang napili kong larawan ay ang

Ito ay tungkol sa

Napili ko ito dahil

Aralin

1

Mga Kontemporaryong Isyung Panlipunan

Maraming suliranin o problema na kinakaharap ang ating bansa sa kasalukuyan. Ang mga suliraning ito ay nakakahadlang sa pag-unlad ng ating bansa. Mahalagang alam natin ang mga ito upang makatulong tayo na mabigyang solusyon ang mga ito.

Balikan

Panuto: Suriin ang mga programa. Kaninong administrasyon ipinatupad ang mga programang ito? Isulat sa sagutang papel ang titik ng tamang sagot.

- a. Benigno Simeon C. Aquino III
- b. Fidel Valdez Ramos
- c. Gloria Macapagal Arroyo
- d. Joseph Ejercito Estrada
- e. Corazon Cojuangco Aquino

- _____ 1. *Comprehensive Agrarian Reform Program (CARP)*
- _____ 2. *Build-Operate-Transfer Scheme*
- _____ 3. Pagtatag ng Presidential Anti-Organized Crime Task Force.
- _____ 4. *Enhanced Basic Education Act of 2013 (RA 10533)* o ang K to 12 Curriculum ng Pilipinas.
- _____ 5. Pagpapatupad ng 4Ps o Pantawid Pamilyang Pilipino Program.

Tuklasin

Lipunan ang tawag sa pangkat ng mga taong may ugnayan sa isa't-isa at may pagkakapareho sa kanilang gawi, paniniwala, pananaw at layunin. Bahagi din ng lipunan ang mga institusyon tulad ng pamilya, paaralan, simbahan, at pamahalaan. Pinananatili ng mga ito na maayos, payapa at ligtas ang mga tao. Halimbawa, sa lipunang Pilipino, nariyan ang pamilya upang kalingain ang mga anak upang lumaki silang mabuting kapwa at mamamayan. Inihahanda sila ng paaralan upang maging produktibo at responsableng mamamayan. Tinitiyak naman ng pamahalaan na napapanatili ang kaayusan sa lipunan.

Tingnang mabuti ang larawan. Ano ang masasabi mo sa kalagayan ng bawat pamilya na nakatira sa komunidad na ito? Maayos ba ang sitwasyon ng mga taong nakatira sa lipunang kanyang ginagalawan? Ano ang maaaring mangyari kapag hindi naging maayos ang lipunan? Ano ang magiging epekto nito sa mga tao? Anong klaseng mamamayan ang maaaring mahubog kapag hindi naging maayos ang paghubog ng pamilya, simbahan, paaralan at pamahalaan?

Halika at tunghayan natin ang mga kontemporarayong isyu ng lipunan na maaaring makaapekto sa pamumuhay ng mga taong nakatira sa isang lipunan

Suriin

Ang kontemporaryong isyu ay naglalarawan sa mga pangyayari, ganap, opinyon, ideya, o paksa tungkol sa mga kasalukuyang panahon. Mula sa mga isyung pangkapaligiran, edukasyon at kalusugan, ang kontemporaryong isyu ay makikita sa iba't ibang aspeto ng ating pamumuhay

Narito ang ilan sa mga isyu sa kasalukuyang paanahon sa iba't-ibang kategorya ng bawat kontemporaryong isyu ng ating lipunan.

A. Pampulitika

Ang mga usaping may kaugnayan sa pagpapalaot ng mga barko ng Tsina sa territorial waters o katubigang nasa hurisdiksyon ng Pilipinas ay naging mainit na talakayan hindi lamang sa pagitan ng mga namumuno sa pamahalaan kundi maging sa mga mamamayan.

Nitong Marso ng 2021, pormal na nagpahayag ng protesta ang pamahalaan ng Pilipinas sa presensya ng 220 barkong pandagat ng Tsina na nagkukunwaring pangisdang barko malapit sa Julian Felipe Reef na malinaw na sakop pa rin ng Exclusive Economic Zone (EEZ) ng Pilipinas (Lalu, 2021). Ang EEZ ay tumutukoy sa sakop na katubigan ng isang bansa kung saan ang isang bansa ay may karapatan at hurisdiksyon sa paglilinang at pangingisda sa mga katubigang *200 nautical miles* mula sa mga dalampasigan nito. Samakatuwid, kung sa loob ng Julian Felipe Reef nagpapaikot-ikot at

humihimpil ang mga barkong ito ng Tsina ay malinaw na paglabag ito sa karapatang itinakda ng EEZ ng Pilipinas.

Bukod dito, may manaka-nakang insidente rin ng pagtataboy sa mga mga maliliit na bangkang pangisda ng mga kababayan nating Pilipino ng mga Tsinong nakasakay sa mga barkong nagpapatrolya sa may Panatag Shoal. Dahil dito, marami sa mga mangingisdang Pilipino ang hindi na halos nakakapamalaot sa lugar na ito dahil sa di-umano ay panghaharang sa kanila na mangisda.

Ayon sa Department of National Defense Spokesperson Peter Paul Galvez, tuluy-tuloy ang pag-momonitor ng Armed Forces of the Philippines sa mga pangyayari sa teritoryo ng bansa. Pinapaigting din ng DND ang *capability development* ng Sandatahang Lakas ng Pilipinas. Handa ang mga sundalong tiyakin ang seguridad at kapayapaan sa Pilipinas anuman ang kapasidad at equipment ng mga sundalo. Subalit, ani Galvez, ang option ng pamahalaan ay daanin sa mapayapaang pamamaraan ang usapin ng territorial dispute sa West Philippine Sea. At mas malaki ang maitutulong ng mga mamamayan kung makikipagtulungan at magtitiwala sa pamahalaan.

Sa kasalukuyan ay patuloy ang usaping pangkapayapaan sa isyung ito. Bawat bansa ay iniwasan ang marahas na pamamaraan dahil alam ng bawat isa ang posibleng maging epekto ng digmaan sa buhay ng bawat mamamayan.

Pag-isipan mo:

1. Sa iyong palagay, ano-ano ang maaring maisagawa ng pamahalaan upang mapayapang maipaglaban ang karapatan nito sa ating mga katubigan? Magbigay ng 2 mungkahing paraan.

B. Pangkabuhayan

Umabot na sa 180,207 ang bilang ng mga nawalan ng trabaho sa Pilipinas ngayong taon, kasabay ng COVID-19 pandemic. Batay ito sa Regular Job Displacement Monitoring Report na inilabas ng Department of Labor and Employment, na nangalap ng datos mula Enero hanggang katapusan ng Agosto 2020.

REGULAR JOB DISPLACEMENT MONITORING REPORT

Briefer as of 31 August 2020

Department of Labor and Employment

Job Displacement Report is sourced from notices of shutdown and retrenchment submitted by employers to the DOLE regional offices.

A total of 180,207 workers were displaced nationwide from 9,548 establishments from January 2020 to present. 90 percent of which reduced workforce (8,555) while the remaining 10 percent reported permanent closure (993).

Table 1. Summary of Local Job Displacement, Philippines: January 2020 to 30 August 2020

REGION	Total Number of Establishments	Total Number of Displaced Workers	Due to Retrenchment/ Reduction of Workers		Due to Permanent Closure	
			Number of Establishments	Number of Displaced Workers	Number of Establishments	Number of Displaced Workers
Philippines	9,548	180,207	8,555	162,858	993	17,349
NCR	3,942	89,531	3,604	83,100	338	6,431
CAR	119	5,497	102	5,414	17	83
RO I	153	2,680	131	2,487	22	193
RO II	141	1,298	104	1,007	37	291
RO III	1,318	19,398	1,186	17,223	132	2,175
RO IVA	1,556	34,694	1,401	30,536	155	4,158
MIMAROPA	101	715	91	616	10	99
RO V	123	1,198	97	831	26	367
RO VI	410	3,226	327	2,508	83	718
RO VII	884	11,099	805	10,057	79	1,042
RO VIII	81	1,185	68	1,034	13	151
RO IX	29	141	25	132	4	9
RO X	284	3,226	235	2,395	49	831
RO XI	241	3,943	228	3,450	13	493
RO XII	84	1,526	76	1,291	8	235
CARAGA	82	850	75	777	7	73

Source: DOLE Regional Offices and DOLE Online Establishment Report System (ERS)
Note: Figures are preliminary

Ayon sa DOLE, nanggaling ang mga naturang nawalan ng trabaho mula sa 9,548 establisimyento o kompanya. Maraming nawalan ng trabaho sa mga buwan na pumutok ang pandemya, ayon sa kagawaran. Marami umano kasing naapektuhan ng retrenchment o pagbabawas ng mga manggagawa habang ang iba ay dahil sa permanenteng pagsasara ng kanilang pinagtatrabahuhan.

Sa datos ng DOLE, pinakamaraming nawalan ng trabaho ay galing sa National Capital Region, kung saan 89,531 ang displaced workers mula sa 3,942 na establisimyento. Pangalawa naman ang CALABARZON na may 34,694 displaced workers mula sa 1,556 na establisimyento. Ibinase ng DOLE

ang datos sa abiso o notices of shutdown and retrenchment na isinusumite ng mga employer sa regional offices ng kagawaran.

Nasapul ang mga negosyo dahil sa lockdown na ipinatupad para makontrol ang pagkalat ng COVID-19. Bunga nito, bumagsak sa "recession" ang ekonomiya ng bansa mula Abril hanggang Hunyo na nagdulot ng kawalan ng trabaho.

Pag-isipan mo:

1. Ano'ng programa o hakbang ang maaring maisagawa ng pamahalaan upang matulungan ang mga mamamayang naapektuhan ang kabuhay dahil sa pandemya?

C. Panlipunan

Sa mabilis na paggulong ng kampanya ng administrasyong Duterte kontra droga, walang dudang ramdam na ng mamamayan ang mga pagbabagong hatid nito. Pero habang tumatagal, unti-unting nauungkat ang maraming isyung kaugnay ng maruming kalakaran ng ipinagbabawal na gamot sa ating lipunan.

Sa pinakahuling datos ng Philippine Drug Enforcement Agency, tinatayang 92% ng mga barangay sa Metro Manila ang apektado ng droga. Kaya naman hindi na kataka-takang maraming pamilyang Pilipino ang sangkot sa paggamit at pagbebenta ng ipinagbabawal na gamot. Bukod kasi sa natural na epekto ng pagkaadik hindi na makawala ang mga ito sa pagdepende sa droga lalo pa't tinatayang aabot sa 50 bilyong piso ang umiikot sa industriyang ito ayon sa Dangerous Drugs Board.

Sa kabila ng kampanya ng pamahalaan laban sa droga ay mayroon pa ring tumutuligsa dito. Ayos sa United Nations Office of the Higher Commissioner of Human Rights (OHCHR), 2021 tumaas ang bilang ng

extrajudicial killings sa Pilipinas na iniuugnay sa kaso ng droga lalo na sa panahon ng *COVID-19 lock down* mula Abril hanggang Hunyo, 2020. Sa kasalukuyan ay patuloy ang imbestigasyon sa mga pangyayaring ito.

Taas noo namang ibinalita ng palasyo na naging matagumpay ang pamahalaan sa programa nito kontra droga. Ayon sa kanila, simula nang maupo ang pangulo noong Hunyo 30, 2016 ay naging matagumpay ang kanyang programang “*War on Drugs*.”

Noong 2019 ay 5,227 katao ang naipasok sa 55 na pasilidad na pagamutan at rehabilitasyon ng pamahalaan. Bumaba ito ng 4.04% kumpara sa bilang na 5,447 naitala noong 2018. Ang mga datos sa ibaba ay nagpapakita ng matagumpay na resulta ng kampanya laban sa droga.

*REPORTED CASES BY TYPE OF ADMISSION AND GENDER
(Facility Based)*
CY 2019*

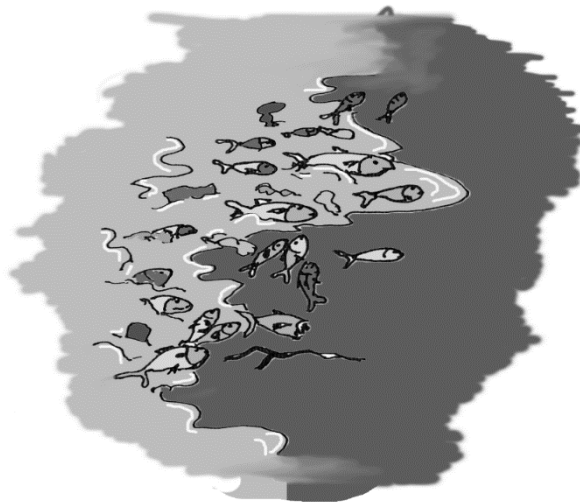
TYPE OF ADMISSION	MALE		FEMALE		LGBT		GRAND TOTAL	
	No.	%	No.	%	No.	%	No.	%
NEW ADMISSION	4,557	87.18	535	10.24	27	0.52	5,119	97.93
RE-ADMISSION	21	0.40	1	0.02	-	-	22	0.42
OUT-PATIENT	75	1.43	11	0.21	-	-	86	1.65
TOTAL	4,653	89.02	547	10.46	27	0.52	5,227	100.00

* Total Reported Cases from Residential and Out-Patient Facilities
(source: Dangerous Drugs Board, September 15, 2020)

Pag-isipan mo:

1. Magbigay ng 2 paraan na naiisip mo upang mailayo ang mga kabataan sa pagkalulong sa droga.

D. Pangkapaligiran

Ayon sa Bureau of Fisheries and Aquatic Resources (BFAR), ang fish kill ay ang pagkamatay ng napakaraming bilang ng isda sa isang lugar dulot ng kakulangan sa *oxygen level* at pagkakaroon ng 'sangkatutak na nakalalasong elemento.

Dahil sa malawakang polusyon sa karagatan, marami sa mga yamang-dagat ng bansa ang nakararanas ng ganitong problema. Ilan sa mga lugar sa Pilipinas ay ang Rosario, Cavite na naiulat sa *balita.net.ph*.

Ayon sa BFAR, ang sobrang dami ng mga kemikal na *ammonia* ay may malaking epekto sa mga isda na maaaring maging sanhi ng kanilang pagkamatay. Ang ammonia ay *chemical compound* na nanggagaling sa mga nabubulok na *organic matter*, kabilang ang mga halaman, hayop at dumi ng mga ito. Ang nakuhang ammonia sa mga water sample ay maaari ring nanggaling sa dumi mula sa agrikultura, komunidad at *industrial site*.

Marami pa sa mga lugar sa ating bansa ang nakararanas ng *fish kill* kung kaya't kinakailangang pangalagaan ang ating yamang-dagat upang hindi magdulot ng problema sa kalusugan at ekonomiya ng bansa. Inirekomenda din ng BFAR ang tamang paraan ng pagtatapon ng mga namatay na isda upang hindi na maibenta ang mga ito sa mga pamilihan at magdulot ng sakit sa mga tao.

Pag-isipan mo:

1. Ano kayang mga batas ang maaring gawin at ipatupad upang maiwasan ang mga insidente ng fishkill? Magmungkahi ng 2.

Pagyamanin

Panuto: Basahin ang talata sa ibaba. Lumikha ng isang tulang binubuo ng 2 saknong na maghihimok sa mga taong tumulong sa paglutas ng polusyon sa karagatan na dulot ng mga plastic na basura. Isulat sa kuwaderno ang iyong sagot.

Ang Pilipinas ay isa sa mga bansa na nakadaragdag sa polusyon sa mga karagatan kung saan tinatayang .28-.75 milyong tonelada ng basurang plastic ang umaagos sa mga karagatan. Ayon sa GAIA (2020), isang organisasyong nagsusulong ng mga paraan kung paano mapangalagaan ang kalikasan, tinatayang nasa 60 bilyong pakete o sachet ang kinokonsumo ng Pilipinas. Ang mga sachet na ito ay mga single use plastic o yaong hindi na maaring gamiting muli.

Kraytirya sa Pagtaya	Kahulugan	Puntos
		5- Napakahusay 4- Mahusay 3- May Kahusayan 2- Kailangan pang pagbutihin
Nilalaman	Akma sa hinhinging paksa ang nilalaman ng tula.	
Pagkamalikhain	Malikhain ang pagkakalikha ng tula na makikita sa mga salitang ginamit o istilo ng pagkakalikha ng tula.	
Mensaheng Hatid	Ang mensahe ay mahusay na naipahayag at tumitimo sa isip at puso.	

Isaisip

Maraming suliranin ang hinaharap ng ating bansa na nakahahadlang sa pag-unlad nito. Pinipilit mang tugonan ng pamahalaan ang mga pangangailangan ng bawat mamamayan at mapa-unlad ang bansa kinakailangan pa ring magtulungan ng mga mamamayan at pamahalaan. Kailangang maging tapat, disiplinado at masunurin sa mga batas na ipinatutupad upang makamit natin ang mithiing ito.

Panuto : Punan ang tsart ng mga hinihinging sagot upang makumpleto ito. Gawin ito sa sagutang papel.

Mga katagorya ng Isyu	Suliranin o Isyu	Dahilan	Epekto sa Bansa	Mungkahing Solusyon
Pulitikal	West Philippine Sea			
Pangkabuhayan	Kawalan ng trabaho			
Panlipunan	Droga			
Pangkapaligiran	Fish Kill			

Isagawa

Panuto: Makikita sa Hanay A ang mga Kontemporaryong isyu na kinakaharap ng bansa sa kasalukuyang panahon. Isulat sa Hanay B ang iyong magagawa upang malutas ang suliraning kinakaharap ng ating lipunan. Gawin ito sa sagutang papel.

HANAY A (MGA KONTEMPORARYONG ISYU)	HANAY B (AKING MAGAGAWA)
Kahirapan	
Diskriminasyong nararanasan ng mga may kapansanan o bahagi ng isang pangkat katutubo	
Pagtaas ng Kaso ng Covid sa Bansa	
Pagtaas ng Bilang ng mga Kabataang Nasasangkot sa mga Krimen	

Tayahin

Panuto: Basahin at unawain ang mga sumusunod na tanong. Piliin ang titik ng tamang sagot. Gawin ito sa sagutang papel.

- Maraming mga pagyayari at aspeto ang bumubuo at humuhubog sa lipunan mula noon hanggang sa kasalukuyan. Alin sa mga sumusunod ang nagpapakita ng kontemporaryong isyu?
 - Ito ay mahalagang paksa na pinag-uusapan ng karamihan.
 - Ito ay mga isyu na napag-uusapan sa social media.
 - Ito ay pangyayari sa buhay ng mga tao sa isang lugar.
 - Ito ay ang mga isyu na patuloy na nangyayari sa kasalukuyan.
- Lahat tayo ay may kaakibat na gampanin sa ating tahanan, komunidad at lipunan. Bilang isang mag-aaral, bakit kailangang magkaroon ng malawak na kaalaman tungkol sa mga kontemporaryong isyu?
 - Para maunawaan ang mga sanhi at bunga nito sa lipunan at bansa.
 - Para makatulong sa ikalulutas ng mga ito.
 - Para maging mulat sa mga kaganapan sa lipunan.
 - Lahat ng nabanggit.
- Mula sa tahanan, ang ibang miyembro ng pamilya ay patungo sa paaralan, pagtatrabaho o pamimili ng kanilang pangangailangan. Bakit kailangan nating gampanan ang ating mga tungkulin sa lipunan?

- A. Para maging maayos ang ating buhay.
 - B. Para makaiwas sa mga alitan sa kapitbahay.
 - C. Dahil naghahangad tayo ng kaligtasan, maging matagumpay sa ating mga gawain, at maging ligtas ang ating mga mahal sa buhay.
 - D. Dahil gusto nating mabuhay sa isang payapa at progresibong lipunan.
4. Ang kagubatan ay tirahan ng iba't -ibang mga nilalang na nagpapanatili ng balanse ng kalikasan. Mahalagang mapanatili ang balanseng ito dahil kung patuloy na masisira ito ay maaapektuhan din ang pamumuhay ng tao. Nagmumula din sa kagubatan ang iba't ibang produkto tulad ng tubig, gamot, damit, at iba pang pangunahing pangangailangan ng tao. Mayroon ding mga industriya na nagbibigay ng trabaho sa mga mamamayan na nakasalalay sa yamang nakukuha sa kagubatan. Anong yaman ang tinatalakay sa talata?
- A. Yamang gubat
 - B. Yamang mineral
 - C. Yamang lupa
 - D. Yamang tubig
5. Isa sa mga suliraning pangkapaligiran ng Pilipinas ay ang solid waste. Bakit nagpapatuloy ang problema sa basura ang ating bansa?
- A. Dahil sa kawalan ng disiplina sa pagtatapon ng basura.
 - B. Dahil sa kakulangan ng tamang paglalagyan ng mga basura.
 - C. Dahil sa kawalan ng kaalaman sa paghiwa-hiwalay ng mga uri ng basura.
 - D. Ang mga nabanggit ay tamang kasagutan.
6. Isa sa mahalagang hakbang na gagawin sa pagtugon sa mga hamon ng suliraning pangkapaligiran ay ang paggamit ng mga mamamayan ng kanilang kakayahan sa pagtukoy, pagsagawa ng plano, at pagbuo ng solusyon para sa pagharap ng mga suliraning pangkapaligiran. Ito ay nakikilala bilang bottom-up na pamamaraan ng pagbuo ng hakbang. Mabisa ba ang paraang ito?
- A. Oo, dahil ang mga mamamayan ang kailangang mag-isip ng mga solusyon sa mga problema na sila din ang makinabang.
 - B. Oo, dahil ang mga mamamayan ang nakakaranas ng mga suliraning ito kaya maari silang makapaghatag ng mga angkop na solusyon para dito.
 - C. Hindi, dahil ang pamahalaang pambansa ang nararapat na magsagawa ng mga hakbang sa pagtugon ng mga suliranin ng mamamayan.
 - D. Hindi, dahil walang sapat na kakayahan at kaalaman ang mga mamamayan upang magsagawa ng mga plano at solusyon sa mga hamong pangkapaligiran.

7. Bakit madalas na dinadaan ng bagyo ang ating bansa?
- A. Ang lokasyon ng ating bansa ay nasa *Pacific Ring of Fire*.
 - B. Ang lokasyon ng ating bansa ay nasa Timog-Silangang Asya.
 - C. Ang ating bansa ay matatagpuan sa ibaba ng ekwador.
 - D. Ang ating bansa ay isang arkipelago.
8. Ayaw ng iyong tiyahin na magpabakuna laban sa COVID-19 dahil natatakot siya para sa magiging epekto nito sa kanyang kalusugan. Bilang isang mag-aaral, ano ang maari mong maipayo sa kanya tungkol dito?
- A. Sabihing huwag nang magpabakuna dahil hindi talaga ligtas ang mga bakunang *Made in China*.
 - B. Sabihing huwag nang magpabakuna dahil hindi naman ito makakatulong upang maiwasan ang sakit na COVID-19.
 - C. Sabihing magpabakuna dahil kung sakaling may mangyaring hindi maganda sa kanya dulot nito ay hindi naman siya nag-iisa.
 - D. Sabihing magpabakuna dahil mababawasan nito ang mga sintomas na maaring maramdaman kung sakaling mahawa ng COVID-19.
9. Niyaya ka ng iyong mga kaibigan na pumunta sa kaarawan ng isa pa ninyong kaibigan. Magkakaroon daw ng isang malaki ngunit lihim na salu-salo. Alam mo na ang inyong lungsod ay nasa ilalim ng *General Community Quarantine* (GCQ) at alam mo rin na bawal ang ganitong malaking pagtitipon. Ano ang mainam na gagawin mo?
- A. Pupunta ako sa salu-salo suot ang face mask at face shield.
 - B. Pupunta ako sa salu-salo ngunit bibigyang pansin ko ang *social distancing*.
 - C. Hindi ako pupunta sa salu-salo para kung magkahawahan ng COVID-19 ay hindi ako madadamay.
 - D. Sasabihin ko sa kaibigan ko na ipagpaliban na lang ang pagdiriwang niya ng kanyang kaarawan dahil hindi pa lubos na ligtas sa ngayon ang magdaos ng malaking pagtitipon.
10. Alin sa mga sumusunod ang HINDI nagpapakita ng paglabag ng karapatang pantao?
- A. Pag-agaw sa ari-arian ng isang tao.
 - B. Pag-aresto at pagkulong sa isang tao ng walang *warrant of arrest*.

- C. Pagkampanya sa taong nais mong mahalal sa isang pwesto sa pamahalaan.
- D. Pagtawag na terorista sa isang tao o organisasyon na walang sapat na ebidensiya o batayan.

Karagdagang Gawain

Panuto: Makikita sa loob ng kahon ang mga suliraning kinahaharap ng ating bansa. Suriin kung saang aspekto nabibilang ang mga ito. Ilagay ito sa tamang hanay ng mga aspekto. Titik lamang ang isulat sa talahanayan. Gawin ito sa sagutang papel.

a. <i>Illegal logging</i>	g. kidnap for ransom
b. <i>political dynasty</i>	h. polusyon sa hangin dulot ng mga usok mula sa mga pabrika
c. <i>teenage pregnancy</i>	i. pandaraya sa eleksyon
d. talamak na bentahan ng droga	j. pagtaas ng bilang ng populasyon
e. kawalan ng trabaho	
f. <i>underemployment</i>	

Suliraning Pampulitika	Suliraning Pangkabuhayan	Suliraning Panlipunan	Suliraning Pangkapaligiran

Susi sa Pagwawasto

SUBUKIN 1. / 2. / 3. / 4. / 5. x	BALIKAN 1. E 2. B 3. D 4. C 5. A	TAYAHIN 1. D 2. D 3. C 4. A 5. D	6. B 7. A 8. D 9. D 10. C
Mga katagorya ng Isyu Suliranin o Isyu Dahilan Epekto sa Bansa Mungkahing Solusyon	Pulitikal West Philippine Sea Agawan ng teritoryo kaguluhan Diplomasyang pamamaraan	Pangkabuhayan Kawalan ng trabaho Pandemyang kinakaharap (Covid-19) Kahirapan Paglaganap ng krimen	Pangkapaligiran Fish Kill Pagtapon ng dinamita at basura Pagkasira ng yamang dagat Iwasan ang pagtapon ng basura sa dagat at paggamit ng dinamita sa pangngisda
Pangkabuhayan Kawalan ng trabaho Pandemyang kinakaharap (Covid-19) Kahirapan Paglaganap ng krimen	Pangkabuhayan Kawalan ng trabaho Pandemyang kinakaharap (Covid-19) Kahirapan Paglaganap ng krimen	Pangkabuhayan Kawalan ng trabaho Pandemyang kinakaharap (Covid-19) Kahirapan Paglaganap ng krimen	Pangkabuhayan Kawalan ng trabaho Pandemyang kinakaharap (Covid-19) Kahirapan Paglaganap ng krimen
Pangkabuhayan Kawalan ng trabaho Pandemyang kinakaharap (Covid-19) Kahirapan Paglaganap ng krimen	Pangkabuhayan Kawalan ng trabaho Pandemyang kinakaharap (Covid-19) Kahirapan Paglaganap ng krimen	Pangkabuhayan Kawalan ng trabaho Pandemyang kinakaharap (Covid-19) Kahirapan Paglaganap ng krimen	Pangkabuhayan Kawalan ng trabaho Pandemyang kinakaharap (Covid-19) Kahirapan Paglaganap ng krimen
Pangkabuhayan Kawalan ng trabaho Pandemyang kinakaharap (Covid-19) Kahirapan Paglaganap ng krimen	Pangkabuhayan Kawalan ng trabaho Pandemyang kinakaharap (Covid-19) Kahirapan Paglaganap ng krimen	Pangkabuhayan Kawalan ng trabaho Pandemyang kinakaharap (Covid-19) Kahirapan Paglaganap ng krimen	Pangkabuhayan Kawalan ng trabaho Pandemyang kinakaharap (Covid-19) Kahirapan Paglaganap ng krimen
Pangkabuhayan Kawalan ng trabaho Pandemyang kinakaharap (Covid-19) Kahirapan Paglaganap ng krimen	Pangkabuhayan Kawalan ng trabaho Pandemyang kinakaharap (Covid-19) Kahirapan Paglaganap ng krimen	Pangkabuhayan Kawalan ng trabaho Pandemyang kinakaharap (Covid-19) Kahirapan Paglaganap ng krimen	Pangkabuhayan Kawalan ng trabaho Pandemyang kinakaharap (Covid-19) Kahirapan Paglaganap ng krimen
Pangkabuhayan Kawalan ng trabaho Pandemyang kinakaharap (Covid-19) Kahirapan Paglaganap ng krimen	Pangkabuhayan Kawalan ng trabaho Pandemyang kinakaharap (Covid-19) Kahirapan Paglaganap ng krimen	Pangkabuhayan Kawalan ng trabaho Pandemyang kinakaharap (Covid-19) Kahirapan Paglaganap ng krimen	Pangkabuhayan Kawalan ng trabaho Pandemyang kinakaharap (Covid-19) Kahirapan Paglaganap ng krimen
Pangkabuhayan Kawalan ng trabaho Pandemyang kinakaharap (Covid-19) Kahirapan Paglaganap ng krimen	Pangkabuhayan Kawalan ng trabaho Pandemyang kinakaharap (Covid-19) Kahirapan Paglaganap ng krimen	Pangkabuhayan Kawalan ng trabaho Pandemyang kinakaharap (Covid-19) Kahirapan Paglaganap ng krimen	Pangkabuhayan Kawalan ng trabaho Pandemyang kinakaharap (Covid-19) Kahirapan Paglaganap ng krimen

Lalu, G.P. (2021). Gov't urged to act immediately on latest issues concerning West Philippine Sea. Retrieved from newsinfo.inquirer.net/1459330/activist-groups-fume-over-chinas-recent-west-ph-sea-issues-govt-must-actimmediately?fbclid=IwAR1MBbTMXlIW37S8Wkm5lyKg3DCX5tksji9_nlALANMCwLpWltzXiJa__fE

Statistical Analysis, 2019. "2019 Statistics", Republic of the Philippines, Dangerous Drug Board. Retrieved from www.ddb.gov.ph/research-statistics/statistics/45-research-and-statistics/499-2019-statistics

Philippine Statistics Authority, April 10, 2019. Retrieved from psa.gov.ph/poverty-press-release/nid/138411, April 10, 2019

Coz, R. (2021), "Epekto ng Territorial Disputes", Unit TV News, April, 18, 2021. Retrieved from www.untvweb.com/news/posibleng-epekto-ng-territorial-dispute-sa-west-philippine-sea-dapat-paghandaan-ng-mga-pilipino-ayon-sa-isang-up-professor/

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Department of Education - Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

Ground Floor, Bonifacio Bldg., DepEd Complex
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

Telefax: (632) 8634-1072; 8634-1054; 8631-4985

Email Address: blr.lrqad@deped.gov.ph * blr.lrpd@deped.gov.ph